

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 13. juuni 2022
(OR. fr, en)

9761/22

ECOFIN 550
UEM 154
SOC 345
EMPL 227
COMPET 448
ENV 549
EDUC 218
RECH 341
ENER 257
JAI 812
GENDER 90
ANTIDISCRIM 70
JEUN 101
SAN 346

MÄRKUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Komisjoni dok nr:	9413/22 - COM(2022) 619 final
Teema:	Soovitus: NÕUKOGU SOOVITUS, milles käsitletakse Läti 2022. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Läti 2022. aasta stabiilsusprogrammi kohta

Delegatsioonidele edastatakse eespool nimetatud nõukogu soovitusel eelnõu, mis põhineb komisjoni ettepanekul COM(2022) 619 final ning mida on muudetud ja milles on kokku lepitud nõukogu erinevates komiteedes.

NÕUKOGU SOOVITUS,

...

**milles käsitletakse Läti 2022. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Läti
2022. aasta stabiilsusprogrammi kohta**

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrust (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta,¹ eriti selle artikli 5 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitusi,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

¹ EÜT L 209, 2.8.1997, lk 1.

- (1) 19. veebruaril 2021 jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/241,² millega loodi taaste- ja vastupidavusrahadu. Taaste- ja vastupidavusrahadust antakse rahalist toetust reformide ja investeeringute elluviimiseks ning sellega kaasneb liidu rahastatav fiskaalne impulss. See aitab majandusel taastuda ning teha eelkõige rohe- ja digipöörde edendamiseks kestlikke ja majanduskasvu soodustavaid reforme ja investeeringuid, tugevdades samas liikmesriikide majanduse vastupidavust ja potentsiaalset majanduskasvu. Samuti aitab see tugevdada riigi rahanduse kestlikkust ning edendada majanduskasvu ja töökohtade loomist keskpikas ja pikas perspektiivis. 2022. aasta juunis ajakohastatakse kooskõlas määruse (EL) 2021/241 artikli 11 lõikega 2 taaste- ja vastupidavusrahadust igale liikmesriigile eraldatavat maksimaalset rahalist toetust.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahadu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17).

- (2) 24. novembril 2021 võttis komisjon vastu iga-aastase kestliku majanduskasvu analüüsi, mis tähistas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2022) algust. Selles võeti nõuetekohaselt arvesse 7. mail 2021 allkirjastatud Porto sotsiaalkohustust rakendada edasi Euroopa sotsiaalõiguste sammast, mille Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon kuulutasid välja 17. novembril 2017. Euroopa Ülemkogu kiitis 2022. aasta kestliku majanduskasvu analüüsi prioriteedid heaks 25. märtsil 2022. 24. novembril 2021 võttis komisjon Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1176/2011³ alusel vastu ka häiremehhanismi aruande, milles ei nimetatud Lätit ühe liikmesriigina, kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Samal kuupäeval võttis komisjon vastu ka soovitusel euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovitusel koostatud ning ettepaneku 2022. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamist. 5. aprillil 2022 võttis nõukogu vastu soovitusel euroala majanduspoliitika kohta⁴ ja 14. märtsil 2022 ühise tööhõive aruande.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrus (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta (ELT L 306, 23.11.2011, lk 25).

⁴ Nõukogu 5. aprilli 2022. aasta soovitusel euroala majanduspoliitika kohta (ELT C 153, 7.4.2022, lk 1).

- (3) Venemaa sissetung Ukrainasse pärast ülemaailmset pandeemiat on märkimisväärselt muutnud geopoliitilist ja majanduslikku olukorda. Sissetungi mõju liikmesriikide majandusele avaldub muu hulgas kõrgemates energia-, toidu- ja toorainehindades ning kehvemates kasvuväljavaadetes. Kõrgemad energiahinnad mõjutavad tugevasti eelkõige kõige haavatavamaid leibkondi, kes kannatavad energiaostuvõimetuse all või elavad selle ohus, samuti ettevõtteid, mis on energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamad. Liit seisab silmitsi ka Ukrainast põgenevate inimeste enneolematu sissevooluga. Venemaa agressioonisõjast tulenevad majanduslikud tagajärjed on mõjutanud liikmesriike ebaühtlaselt. Sellega seoses käivitati 4. märtsil 2022 nõukogu rakendusotsusega (EL) 2022/382⁵ esimest korda nõukogu direktiiv 2001/55/EÜ,⁶ millega anti Ukrainast pärit põgenikele õigus seaduslikult liidus viibida ning juurdepääs haridusele ja koolitusele, tööturule, tervishoiule, eluasemele ja sotsiaalhoolekandele.

⁵ Nõukogu 4. märtsi 2022. aasta rakendusotsus (EL) 2022/382, millega määratakse kindlaks Ukrainast lähtuva põgenike massilise sissevoolu olemasolu direktiivi 2001/55/EÜ artikli 5 tähenduses ning nähakse selle tulemusena ette ajutine kaitse (ELT L 71, 4.3.2022, lk 1).

⁶ Nõukogu 20. juuli 2001. aasta direktiiv 2001/55/EÜ miinimumnõuete kohta ajutise kaitse andmiseks ümberasustatud isikute massilise sissevoolu korral ning meetmete kohta liikmesriikide jõupingutuste tasakaalustamiseks nende isikute vastuvõtmisel ning selle tagajärgede kandmisel (EÜT L 212, 7.8.2001, lk 12).

- (4) Võttes arvesse kiiresti muutuvat majanduslikku ja geopoliitilist olukorda, jätkub Euroopa poolaasta raames 2022. aastal majandus- ja tööhõivepoliitika ulatuslik koordineerimine, lähtudes samal ajal taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamisnõuetest, nagu on märgitud 2022. aasta kestliku majanduskasvu analüüsis. Vastuvõetud taaste- ja vastupidavuskavade rakendamine on oluline poliitiliste prioriteetide elluviimiseks Euroopa poolaasta raames, kuna kavades käsitletakse kõiki 2019. ja 2020. aasta Euroopa poolaasta tsüklites esitatud asjakohaseid riigipõhiseid soovitusi või märkimisväärsed osa neist. 2019. ja 2020. aasta riigipõhised soovitused on jätkuvalt sama asjakohased ka taaste- ja vastupidavuskavade puhul, mida on läbi vaadatud, ajakohastatud või muudetud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklitele 14, 18 ja 21, nagu ka riigipõhised soovitused, mis esitati enne selliste läbivaadatud, ajakohastatud või muudetud kavade esitamise kuupäeva.
- (5) Stabiilsuse ja kasvu pakti üldist vabastusklauslit on kohaldatud alates 2020. aasta märtsist. Oma 3. märtsi 2021. aasta teatises „Üks aasta pärast COVID-19 puhangu algust: eelarvepoliitika meetmed“ esitas komisjon oma seisukoha, et otsuse tegemisel üldise vabastusklausli kohaldamise lõpetamise või jätkamise kohta tuleks lähtuda majandusolukorra üldhinnangust, kusjuures peamiseks kvantitatiivseks kriteeriumiks peaks olema liidu või euroala majandustegevuse tase võrreldes kriisieelse tasemega (2019. aasta lõpp). Võttes arvesse suurenenud ebakindlust ja majandusväljavaateid ohustavaid suuri langusriske Euroopas toimuva sõja kontekstis, enneolematut energiahindade tõusu ja jätkuvaid häireid tarneahelates, on põhjendatud stabiilsuse ja kasvu pakti üldise vabastusklausli kohaldamisaja pikendamine 2023. aastani.

- (6) Nõukogu 18. juuni 2021. aasta soovitus,⁷ milles esitatakse nõukogu arvamus Läti 2021. aasta stabiilsusprogrammi kohta, esitatud lähenemisviisi kohaselt on üldist eelarvepoliitikat praegu kõige parem mõõta esmaste kulude (ilma kaalutusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) muutusena keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu suhtes, jättes välja COVID-19 kriisiga seotud ajutised erakorralised meetmed, kuid võttes arvesse taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatute toetuste ja muude liidu vahenditega rahastatavaid kulusid⁸. Selleks et hinnata, kas riigi eelarvepoliitika on konservatiivne ja kas eelarve struktuur soodustab kestlikku taastumist kooskõlas rohe- ja digipöördega, tuleks üldisest eelarvepoliitikast kaugemale minnes pöörata tähelepanu ka riiklikult rahastatavate⁹ esmaste jooksvate kulude (millest on maha arvatud kaalutusõiguse alusel võetud tulumeetmed ja välja jäetud COVID-19 kriisiga seotud ajutised erakorralised meetmed) ja investeeringute arengule.

⁷ Nõukogu 18. juuni 2021. aasta soovitus, milles esitatakse nõukogu arvamus Läti 2021. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 304, 29.7.2021, lk 63).

⁸ Käesolevas soovitus esitatud hinnangud eelarvepoliitika ja selle komponentide kohta on komisjoni hinnangud, mis põhinevad komisjoni 2022. aasta kevadprognoosi aluseks olevatel eeldustel. Komisjoni hinnangud keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu kohta ei hõlma selliste reformide positiivset mõju, mis on ette nähtud taaste- ja vastupidavuskavaga ja võivad hoogustada potentsiaalset majanduskasvu.

⁹ Ei rahastata taaste- ja vastupidavusrahastust ega muudest liidu vahenditest antavate toetustega.

- (7) 2. märtsil 2022 võttis komisjon vastu teatise, milles esitatakse 2023. aasta eelarvepoliitika üldised suunised („eelarvesuunised“), et toetada liikmesriike stabiilsus- ja lähenemisprogrammide koostamisel ning seeläbi tugevdada poliitika koordineerimist. Komisjon märkis, et 2022. aasta talveprognoosi makromajandusliku prognoosi kohaselt näib üleminek 2020.–2022. aasta üldiselt toetavalt eelarvepoliitikalt üldiselt neutraalsele eelarvepoliitikale, olles samas valmis reageerima muutuvale majandusolukorrale, 2023. aastal asjakohane. Komisjon teatas, et 2023. aasta eelarvesoovitused peaksid jätkuvalt olema liikmesriikide vahel diferentseeritud ja nendes tuleks arvesse võtta võimalikku ülekanduvat mõju riikide vahel. Komisjon kutsus liikmesriike üles kajastama suuniseid oma stabiilsus- ja lähenemisprogrammides. Komisjon võttis kohustuse jälgida tähelepanelikult majandusarengut ja kohandada oma poliitikasuuniseid vastavalt vajadusele ning hiljemalt 2022. aasta mai lõpus esitatavas Euroopa poolaasta kevadpaketis.
- (8) Seoses eelarvesuunistega võetakse 2023. aasta eelarvesoovitustes arvesse halvenenud majandusväljavaateid, suurenenud ebakindlust ja täiendavaid langusriske ning võrreldes komisjoni 2022. aasta talveprognoosiga kiiremat inflatsiooni. Neid kaalutlusi arvesse võttes tuleb eelarvemeetmete abil suurendada avaliku sektori investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse ning säilitada kõige haavatavamate leibkondade ostujõud, et leevendada energiahinna tõusu mõju ja aidata piirata teisest inflatsioonisurve sihipäraste ja ajutiste meetmete abil. Eelarvepoliitika peab jääma paindlikuks, et kohaneda kiiresti muutuvate oludega, sealhulgas Venemaa Ukraina-vastasest agressioonisõjast kaitse ja julgeoleku osas tulenevate väljakutsetega, ning see peab olema liikmesriikide vahel diferentseeritud vastavalt nende eelarve- ja majandusolukorrale, võttes sealhulgas arvesse, kuidas neile mõjub kriis ja Ukrainast põgenenud inimeste sisseränne.

- (9) 30. aprillil 2021 esitas Läti vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 1 komisjonile oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava. Komisjon hindas määruse (EL) 2021/241 artikli 19 kohaselt taaste- ja vastupidavuskava asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja sidusust kooskõlas kõnealuse määruse V lisas esitatud hindamissuunistega. 13. juulil 2021 võttis nõukogu vastu rakendusotsuse Läti taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta¹⁰. Osamaksete tegemine sõltub komisjoni otsuse vastuvõtmisest, mis on tehtud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 24 lõikele 5 selle kohta, et Läti on rahuldavalt täitnud nõukogu rakendusotsuses sätestatud asjakohased eesmärgid ja sihid. Rahuldav täitmine eeldab, et varem saavutatud eesmärgid ja sihte ei ole tagasi pööratud.
- (10) 22. aprillil 2022 esitas Läti oma 2022. aasta riikliku reformikava ja 26. aprillil 2022 oma 2022. aasta stabiilsusprogrammi kooskõlas määruse (EÜ) nr 1466/97 artiklis 4 sätestatud tähtajaga. Selleks et võtta arvesse kõnealuste dokumentide omavahelisi seoseid, hinnati neid koos. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab 2022. aasta riiklik reformikava ka Läti kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava rakendamisel tehtud edusammude kohta.
- (11) 23. mail 2022 avaldas komisjon Läti kohta 2022. aasta riigiaruande. Selles hinnati Läti edusamme nõukogu poolt 2019., 2020. ja 2021. aastal vastu võetud asjaomaste riigipõhiste soovitude järgimisel ning tehti taaste ja vastupidavuse tulemustabeli põhjal kokkuvõtte sellest, kuidas Läti on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Selle analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks puudused seoses probleemidega, mida taaste- ja vastupidavuskavas ei käsitleta või käsitletakse ainult osaliselt, ning uute ja esilekerkivate probleemidega, sealhulgas nendega, mis tekivad seoses Venemaa sissetungiga Ukrainasse. Samuti hinnati Läti edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning liidu peamiste tööhõive, oskuste ja vaesuse vähendamise eesmärkide ning ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

¹⁰ ST 10157/2021; ST 10157/2021 ADD 1.

- (12) 23. mail 2022 esitas komisjon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 126 lõike 3 kohase aruande. Kõnealusel aruandes arutati Läti eelarveseisundit, kuna riigi valitsemissektori eelarvepuudujääk ületas 2021. aastal aluslepingus sätestatud kontrollväärtust 3 % sisemajanduse koguproduktist (SKP). Aruandes jõuti järeldusele, et puudujäägikriteerium ei ole täidetud. Kooskõlas 2. märtsi 2022. aasta teatisega ei teinud komisjon 2022. aasta kevadel ettepanekut algatada uusi ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlusi ning hindab 2022. aasta sügisel uuesti, kas on vaja teha ettepanek selliste menetluste algatamiseks.
- (13) Oma 20. juuli 2020. aasta soovitusel¹¹ soovitas nõukogu Lätil võtta 2020. ja 2021. aastal kooskõlas üldise vabastusklausliga kõik vajalikud meetmed, et tulemuslikult reageerida COVID-19 pandeemiale ning toetada majandust ja selle taastumist. Samuti soovitati Lätil, kui majandustingimused võimaldavad, viia ellu eelarvepoliitikat, mille eesmärk on saavutada usaldusväärne eelarvepositsioon keskpikas perspektiivis ja tagada võla kestlikkus, suurendades samal ajal investeeringuid. Eurostati kinnitatud andmete põhjal suurenes Läti valitsemissektori eelarvepuudujääk 4,5 %-lt SKPst 2020. aastal 7,3 %-le SKPst 2021. aastal. Läti eelarvepoliitilised meetmed toetasid majanduse taastumist 2021. aastal, samal ajal kui ajutised erakorralised meetmed suurenesid 2,8 %-lt SKPst 2020. aastal 5,2 %-le SKPst 2021. aastal. Läti 2021. aasta meetmed olid kooskõlas nõukogu 20. juuli 2020. aasta soovitusel. 2020. ja 2021. aastal valitsuse poolt kaalutusõiguse alusel võetud eelarvemeetmed olid enamasti ajutised või kompenseeritud tasakaalustavate meetmetega. Samas ei olnud mõned ajavahemikul 2020–2021 valitsuse poolt kaalutusõiguse alusel võetud meetmed ajutised ega kompenseeritud tasakaalustavate meetmetega, kusjuures peamiselt hõlmasid need sotsiaalkindlustusmaksete määra vähendamist, füüsilise isiku tulumaksuvaba miinimumi piirmäära suurendamist, meditsiinitöötajate ja õpetajate palkade tõstmist ning sotsiaalhüvitiste miinimummäära suurendamist. Eurostati kinnitatud andmete kohaselt suurenes valitsemissektori võlg 43,3 %-lt SKPst 2020. aastal 44,8 %-le SKPst 2021. aastal.

¹¹ Nõukogu 20. juuli 2020. aasta soovitus, milles käsitletakse Läti 2020. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Läti 2020. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 282, 26.8.2020, lk 89).

(14) 2022. aasta stabiilsusprogrammi eelarveprognooside aluseks olev makromajanduslik stsenaarium on 2022. aasta puhul realistlik ja edaspidi konservatiivne. Valitsuse prognoosi kohaselt suureneb reaalne SKP 2022. aastal 2,1 % ja 2023. aastal 2,5 %. Võrdluseks ennustatakse komisjoni 2022. aasta kevadprognoosis sarnaselt, et reaalne SKP suureneb 2022. aastal 2,0 % ja 2023. aastal natuke rohkem ehk 2,9 %, peamiselt selle tõttu, et eratarbimise ja ekspordi puhul on väljavaade positiivsem. Valitsus prognoosib oma 2022. aasta stabiilsusprogrammis, et valitsemissektori nominaalne eelarvepuudujääk väheneb 2022. aastal 6,5 %ni SKPst ja 2023. aastal 2,8 %ni SKPst. Suur eelarvepuudujääk 2022. aastal tuleneb peamiselt 2022. aasta eelarvesse lisatud meetmetest, nimelt füüsilise isiku tulumaksuvaba miinimumi suurendamine, mahukas investeerimispakett ning tervishoiu-, sise- ja haridussektori töötajate palkade suurendamine. Lisaks hoiavad puudujäägi kõrgel tasemel suur valitsuse toetus kodumajapidamistele ja ettevõtetele, et leevendada energiahindade tõusu, ja prognoositud maksutulude aeglasem kasv, mis tuleneb negatiivsest mõjust, mida Venemaa sissetung Ukrainasse majandusele avaldab, hoolimata sellest, et majandusele seoses COVID-19ga antav toetus on 2022. aastal võrreldes 2021. aastaga märkimisväärselt väiksem. 2022. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse kasvama 2022. aastal 45,7 %ni ja vähenema 2023. aastal 45,2 %ni. Prognoosi koostamise ajal teada olevate poliitikameetmete põhjal hinnatakse komisjoni 2022. aasta kevadprognoosis, et valitsemissektori eelarvepuudujääk on 2022. ja 2023. aastal vastavalt 7,2 % SKPst ja 3,0 % SKPst. See on suurem kui 2022. aasta stabiilsusprogrammis prognoositud eelarvepuudujääk, tingituna peamiselt täiendavatest poliitikameetmetest, mis lisati komisjoni kevadprognoosi, nimelt riikliku energiavarustuskindluse jaoks reservide loomine vastavalt energiaseadusesse tehtud hiljutistele muudatustele (hinnanguline eelarvemõju 2022. aastal 0,6 % SKPst). Reservide loomisest on usaldusväärselt teatatud, kuid see ei olnud 2022. aasta stabiilsusprogrammi ettevalmistamise ajal teada. Komisjoni 2022. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori võla suhe SKPsse 2022. aastal 47,0 % ja 2023. aastal 46,5 %, mis on 2022. aasta stabiilsusprogrammi prognoosist suurem. Erinevus tuleneb suuremast eelarvepuudujäägi prognoosist ja väiksemast nominaalse SKP prognoosist. Komisjoni 2022. aasta kevadprognoosi kohaselt on keskpika perioodi (kümme aastat) keskmine potentsiaalne SKP kasv hinnanguliselt 2,3 %. See hinnang ei hõlma aga selliste reformide mõju, mis on ette nähtud taaste- ja vastupidavuskavaga ja võivad hoogustada Läti potentsiaalset majanduskasvu.

- (15) 2022. aastal kaotab valitsus järk-järgult enamiku COVID-19 kriisile reageerimiseks võetud meetmetest, nii et ajutised erakorralised meetmed peaksid prognooside kohaselt vähenema 5,2 %-lt SKPst 2021. aastal 0,8 %-le SKPst 2022. aastal. Valitsemissektori eelarvepuudujääki mõjutavad energiahindade tõusu majandusliku ja sotsiaalse mõju leevendamiseks võetud meetmed, mille maht on komisjoni 2022. aasta kevadprognoosi kohaselt 2022. aastal 0,9 % SKPst ja mis eeldatavasti 2023. aastal järk-järgult kaotatakse¹². Need meetmed hõlmavad peamiselt kodumajapidamistele ja ettevõtjatele mõeldud energiahinna ülempiire, elektritarifi teatavate alakomponentide täielikku katmist riigi poolt ja toetust teatavatele sotsiaalsetele rühmadele ja vaesematele kodumajapidamistele. Need meetmed on kavandatud ajutistena. Kui aga energiahinnad jäävad kõrgeks ka 2023. aastal, võidakse mõned neist meetmetest säilitada. Mõned neist meetmetest ei ole suunatud, eelkõige energiahindade üldised ülempiirid. Valitsemissektori eelarvepuudujääki mõjutavad ka Ukrainast põgenenud isikutele ajutise kaitse pakkumise kulud, mille maht on komisjoni 2022. aasta kevadprognoosi kohaselt 2022. aastal 0,3 % SKPst ja 2023. aastal 0,5 % SKPst,¹³ ning kaitsekulutuste suurenemine 2022. aastal (0,1 % SKPst) ja 2023. aastal (0,3 % SKPst).
- (16) Oma 18. juuni 2021. aasta soovitusel soovitas nõukogu Lätil säilitada 2022. aastal toetav eelarvepoliitika, sealhulgas taaste- ja vastupidavusrahastust saadav impulss, ning riiklikult rahastatavad investeeringud. Samuti soovitas nõukogu Lätil hoida riiklikult rahastatavate jooksvate kulude kasv kontrolli all ning juhul, kui majandustingimused võimaldavad, järgida eelarvepoliitikat, mille eesmärk on saavutada usaldusväärne eelarvepositsioon ja tagada riigi rahanduse kestlikkus keskpikas perspektiivis ning samal ajal suurendada investeeringuid majanduskasvu potentsiaali hoogustamiseks.

¹² Näitajad kajastavad alates 2021. aasta sügisest võetud meetmete aastaste eelarvekulude taset, sealhulgas jooksvaid tulusid ja kulusid ning asjakohasel juhul kapitalikulumeetmeid.

¹³ Eeldatakse, et Ukrainast liitu põgenenud isikute koguarv jõuab 2022. aasta lõpuks järk-järgult 6 miljonini ning nende geograafiline jaotus põhineb olemasoleva diasporaa suurusel, vastuvõtva liikmesriigi elanikkonna suhtelisel suurusel ja Ukrainast põgenenud isikute tegelikul jaotusel üle kogu liidu 2022. aasta märtsi seisuga. Inimese kohta arvatud eelarvekulude puhul põhinevad hinnangud komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskuse Euromodi mikrosimulatsiooni mudelil, võttes arvesse nii rahaülekandeid kui ka mitterahalisi hüvitisi, nagu haridus ja tervishoid.

(17) Komisjoni 2022. aasta kevadprognoosi ja Läti 2022. aasta stabiilsusprogrammis esitatud teabe kohaselt prognoositakse, et eelarvepoliitika on 2022. aastal toetav ($-3,3$ % SKPst), nagu soovitas nõukogu¹⁴. Läti kavatseb jätkuvalt toetada majanduse taastamist, kasutades taaste- ja vastupidavusrahasut täiendavate investeeringute rahastamiseks, nagu on soovitanud nõukogu. Taaste- ja vastupidavusrahasut toetustest ja muudest liidu vahenditest rahastatavate kulutuste positiivne panus majandustegevusse peaks võrreldes 2021. aastaga suurenema $0,8$ % võrra SKPst. Riiklikult rahastatavad investeeringud peaksid 2022. aastal andma eelarvepoliitikasse ekspansiivse panuse $0,3$ protsendipunkti¹⁵. Seepärast kavatseb Läti säilitada riiklikult rahastatavad investeeringud, nagu on soovitanud nõukogu. Samal ajal peaks riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv (ilma uute tulumeetmeteta) 2022. aastal andma üldisesse eelarvepoliitikasse ekspansiivse panuse $1,5$ protsendipunkti. See märkimisväärne ekspansiivne panus hõlmab energiahindade tõusu majandusliku ja sotsiaalse mõju leevendamiseks võetavate meetmete ($0,8$ % SKPst) ning Ukrainast põgenenud isikutele ajutise kaitse andmise kulude ($0,3$ % SKPst) täiendavat mõju. Läti hoiab 2022. aastal riiklikult rahastatud jooksvate kulude kasvu üldiselt kontrolli all, sest riiklikult rahastatavate jooksvate kulude märkimisväärne ekspansiivne panus 2022. aastal on tingitud peamiselt meetmetest, mille eesmärk on tegeleda energiahindade tõusu majandusliku ja sotsiaalse mõju ning Ukrainast põgenenud isikutele ajutise kaitse pakkumise kuludega.

¹⁴ Näitaja miinusmärk (plussmärk) vastab esmaste kulude kasvu liigsele (vähesele) kasvule võrreldes keskpika perioodi majanduskasvuga, osutades ekspansiivsele (pärssivale) eelarvepoliitikale.

¹⁵ Muudel riiklikult rahastatavatel kapitalikuludel peaks olema ekspansiivne panus $0,7$ protsendipunkti SKPst, sest komisjoni 2022. aasta kevadprognoos hõlmab mõju eelarvele, mida avaldab energiavarustuskindluse jaoks reservide loomine vastavalt energiaseaduse hiljutistele muudatustele.

- (18) Komisjoni 2022. aasta kevadprognoosi kohaselt on eelarvepoliitika seisund, eeldusel et poliitikat ei muudeta, 2023. aastal +3,2 % SKPst¹⁶. Prognooside kohaselt jätkab Läti 2023. aastal taaste- ja vastupidavusrahaantavate toetuste kasutamist, et rahastada täiendavaid investeeringuid majanduse taastamise toetuseks. Taaste- ja vastupidavusrahaantavate toetustest ja muudest liidu vahenditest rahastatavate kulutuste positiivne panus majandustegevusse peaks võrreldes 2022. aastaga suurenema 0,9 protsendipunkti SKPst. Riiklikult rahastatavatel investeeringutel peaks 2023. aastal olema pärssiv panus 0,8 protsendipunkti SKPst¹⁷. Samal ajal peaks riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv (ilma uute tulumeetmeteta) 2023. aastal andma üldisesse eelarvepoliitikasse pärssiva panuse 2,7 protsendipunkti. See hõlmab energiahindade tõusu leevendamiseks võetud meetmete (0,9 % SKPst) järkjärgulise kaotamise ja Ukrainast põgenenud inimestele ajutise kaitse andmisega seotud täiendavate kulude (0,1 % SKPst) mõju.
- (19) 2022. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori eelarvepuudujääk järkjärgult vähenema 2,3 %-le SKPst 2024. aastal ja 1,7 %-le SKPst 2025. aastaks. Seega peaks valitsemissektori eelarvepuudujääk jääma programmiperioodil alla 3 % SKPst. Need prognoosid eeldavad tugiprogrammide järkjärgulist kaotamist ja maksutulu kindlat kasvu. 2022. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse 2025. aastaks vähenema – 2024. aastal 44,5 %ni ja 2025. aastal 43,4 %ni. Komisjoni analüüsi kohaselt näivad võla kestlikkusega seotud riskid keskpikas perspektiivis väikesed.

¹⁶ Näitaja miinusmärk (plussmärk) vastab esmaste kulude kasvu liigsele (vähesele) kasvule võrreldes keskpika perioodi majanduskasvuga, osutades ekspansiivsele (pärssivale) eelarvepoliitikale.

¹⁷ Muud riiklikult rahastatavad kapitalikulud peaksid andma pärssiva panuse 0,6 protsendipunkti SKPst, mis tuleneb baasmõjust, nimelt on komisjoni 2022. aasta kevadprognoosis arvestatud mõju, mida avaldab eelarvele energiavarustuskindluse jaoks reservide loomine, aga 2023. aasta jaoks ei ole sellist meetet prognoositud.

- (20) Lāti maksutulude osakaal SKPs on märkimisväärselt väiksem kui liidu keskmine, piirates avalike teenuste rahastamist. Lāti saab äriühingu tulumaksust liidus kõige väiksemat tulu (0,7 % SKPst 2020. aastal) ning kinnisvaramaksust saadud tulu on 1,0 % SKPst, samas kui liidu keskmine on 2,3 % SKPst. Lisaks, kuigi keskmise palgasaaja maksukiil on sarnane liidu keskmisele, on tööjõu tegelik maksumäär liidus madalaimate seas, osutades märkimisväärsel võimalusele suurendada tööjõu maksustamisest saadavat tulu parema kogumise ja suurema progressiivsuse abil. Lāti avaliku sektori kulutused tervishoiule ja sotsiaalkaitsele on võrreldes liidu keskmisega eriti väikesed, takistades õigeaegset ja võrdset juurdepääsu tervishoiule ja nõuetekohasele sotsiaalabile. Selle tulemusel on Lätis liidu kõige suurem sissetulekute ebavõrdsus, sotsiaalsiirete väikseim mõju vaesuse kaotamisele ja halvimal tervisenäitajad. Vaatamata hiljutisele tõusule jäävad miinimumsissetulek, miinimumpension ja invaliidsushüvitised alla vaesuspiiri. Haavatavate rühmade piiratud juurdepääs sotsiaalabile ja -teenustele ning sellise abi ja teenuste kehv kvaliteet takistab veelgi sotsiaalset kaasamist. Pikaajalise hoolduse süsteemi on vähe arendatud, koduhooldus ja kogukonnapõhised teenused on piiratud. Sotsiaalkortereid on vähe saada ja tihti ei pakuta nendes sobivaid elamistingimusi. Lisaks erineb sotsiaalabi piirkonniti ja ei ole tihti piisavalt sihipärane. Vara ja kapitali kõrgem maksustamine ja sissetuleku maksustamise suurem progressiivsus pakuvad parimat potentsiaali maksutulu suurendamiseks, sest need allikad on jätkuvalt võrreldes liidu keskmisega alakasutatud. Lisaks peaksid varimajanduse vähendamiseks tehtavad jõupingutused jätkuma ka pärast taaste- ja vastupidavuskavas kavandatud meetmeid.

- (21) Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 19 lõike 3 punktile b ja nimetatud määruse V lisa kriteeriumile 2.2 sisaldab taaste- ja vastupidavuskava ulatuslikke üksteist vastastikku tugevdavaid reforme ja investeeringuid, mille rakendamine tuleb vastavalt rakendamise suunavale ajakavale lõpule viia 31. augustiks 2026. Need aitavad lahendada kõiki majanduslikke ja sotsiaalseid probleeme või olulist osa majanduslikest ja sotsiaalsetest probleemidest, millele on osutatud riigipõhistes soovitudes, mille nõukogu esitas Lätile Euroopa poolaasta raames 2019. ja 2020. aastal, nagu ka riigipõhistes soovitudes, mis esitati enne taaste- ja vastupidavuskava vastuvõtmise kuupäeva. Eelkõige hõlmab Läti taaste- ja vastupidavuskava meetmeid, mille abil kavatakse tegeleda erinevas ulatuses kõigi kuue üldise probleemiga – eelarve, inimkapital, avalik haldus, tootlikkus ning digi- ja rohepööre. Taaste- ja vastupidavuskava sisaldab reforme, mis on seotud kõrgharidusasutuste juhtimise ja rahastamisega, laiaulatusliku personalistrateegia rakendamisega tervishoius ning miinimumsissetuleku toetuse indekseerimise kasutuselevõttuga. Suured investeeringud hõlmavad Riia suurlinnapiirkonna transpordisüsteemi keskkonnahoidlikumaks muutmist, muu hulgas hankides selleks keskkonnahoidlikke ühissõidukeid ning renoveerides nii eramaju kui ka avalikke hooneid ja ettevõtteid energiatõhusaks. Märkimisväärseid investeeringuid kavatakse teha ka selleks, et edendada piirkondlikku arengut, ehitades koole, tööstusparke ja taskukohase hinnaga eluasemeid ning ajakohastades haiglaid. Eeldatakse, et need meetmed suurendavad majanduse kasvupotentsiaali kestlikul viisil.

- (22) Läti taaste- ja vastupidavuskava rakendamine aitab eeldatavasti teha täiendavaid edusamme rohe- ja digipöörde valdkonnas. Läti kliimaeesmärkide saavutamist toetavad meetmed moodustavad taaste- ja vastupidavuskava kogueraldisest 37,6 %, samas kui digieesmärke toetavad meetmed moodustavad kava kogueraldisest 21 %. Taaste- ja vastupidavuskava täielik rakendamine kooskõlas asjakohaste eesmärkide ja sihtidega aitab Lätil COVID-19 kriisist kiiresti taastuda, tugevdades samal ajal tema vastupanuvõimet. Sotsiaalpartnerite ja muude asjaomaste sidusrühmade süstemaatiline kaasamine on jätkuvalt oluline taaste- ja vastupidavuskava ning üldise majandus- ja tööhõivepoliitika edukaks rakendamiseks, et tagada laialdane isevastutus üldise poliitilise tegevuskava eest.
- (23) Läti esitas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/1060¹⁸ ette nähtud partnerluslepingu 25. mail 2022, kuid ei ole veel esitanud muid nimetatud määruses ette nähtud ühtekuuluvuspoliitika programmidokumente. Kooskõlas määrusega (EL) 2021/1060 peab Läti arvesse võtma asjaomaseid riigipõhiseid soovitusi ühtekuuluvuspoliitika 2021.–2027. aasta fondide programmitöös. See on eeltingimus ühtekuuluvuspoliitika fondidest saadava rahalise toetuse tulemuslikkuse suurendamiseks ja lisaväärtuse maksimeerimiseks, edendades samal ajal nende ühtekuuluvuspoliitika fondide ning muude liidu vahendite ja fondide vahelist koordineerimist, vastastikust täiendavust ja sidusust. Taaste- ja vastupidavusrahastu ning ühtekuuluvuspoliitika programmide edukas rakendamine sõltub ka selliste kitsaskohtade kõrvaldamisest, mis pärsivad investeringuid, mis toetavad rohe- ja digipööret ning tasakaalustatud territoriaalset arengut.

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.6.2021, lk 159).

(24) Lisaks taaste- ja vastupidavuskavas kirjeldatud majanduslikele ja sotsiaalsetele probleemidele seisab Läti silmitsi mitmete muude probleemidega, sealhulgas juurdepääs pangalaenudele. Krediidivoog erasektoris on viimase kümne aasta jooksul olnud enamjaolt negatiivne. 2016. aastal muutus see positiivseks, aga krediidi kasvumäär jäi allapoole SKP kasvumäära. 2020. aastal oli erasektori võlg 66,5 % SKPst võrreldes 78,3 %ga SKPst 5 aastat varem. Väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate jaoks on laenu saamine olnud eriti keeruline, osaliselt nende suurema krediidiriski tõttu, kuid neil tuleb toime tulla ka märkimisväärselt suurte laenukulude ja koormava paberimajandusega. Lisaks muudab tagatisena pakutava vara vähene likviidsus väljaspool Riia piirkonda laenu saamise eriti raskeks. See kujutab endast hüpoteeklaenude ja ettevõtete laenu puhul märkimisväärset takistust. Lisaks saaks tarbijatele mõeldud keskkonnahoidlike tehnoloogialahenduste rahastamise muuta taskukohasemaks odavamate ja pikemaajaliste krediitoodete abil. Poliitilistes pingutustes on peamiselt keskendunud laenuandmise toetamisele, kombineerides selle avaliku sektori toetustega. Kuid sellega kaasnevad märkimisväärsed kulud valitsuse eelarve jaoks, mistõttu ei ole see laenuandmise edendamiseks jätkusuutlik. Laenupakkumise piirangute vähendamiseks on vaja ärikeskkonna läbipaistvuse ja usaldusväärsuse üldist paranemist, sealhulgas varimajanduse vähendamist. Lisaks on ruumi suurendada laenude sissenõudmismäära, mis vähendaks pankade viivislaenudega seotud kulusid ja mida saaks edendada tõhusama õigussüsteemi abil. Sihtotstarbelised laenu- ja tagatisskeemid võivad aidata vähendada likviidsusriski, millega pangad peavad silmitsi seisma, kui võtavad vastu tagatise suhteliselt mittelikiidsetelt turgudelt. Avalikud laenuskeemid strateegiliselt oluliste investeeringute jaoks, nagu rohepööre ja piirkondlik areng, võivad suurendada tõhusat konkurentsi pangandusturul või täita turulõhe seal, kus pangapoolne rahastamine on liiga kallis või kus see ei ole saadaval. Lisaks pakuvad avalikud tagatis- ja laenuskeemid võrreldes toetuskavadega märkimisväärselt kulutõhusamat viisi eralaenamise toetamiseks. Lisaks pangapoolse rahastamise tõketele on Läti alternatiivsete rahastamisallikate turgu vähe arendatud ja sel on potentsiaal parandada ettevõtete juurdepääsu rahastamisele.

- (25) Versailles' deklaratsioonis liidu riigipeadelt ja valitsusjuhtidelt saadud volituste kohaselt soovitakse komisjoni ettepanekuga kava „REPowerEU“ kohta kaotada järk-järgult võimalikult kiiresti liidu sõltuvus Venemaalt imporditavast fossiilkütusest. Selleks kavatses komisjon määrata dialoogis liikmesriikidega kindlaks kõige sobivamad projektid, investeeringud ja reformid riiklikul, piirkondlikul ja liidu tasandil. Nende meetmete eesmärk on vähendada üldist sõltuvust fossiilkütustest ja suunata fossiilkütuste import Venemaalt eemale.
- (26) 2020. aasta andmete kohaselt moodustavad naftatooted (33,8 %) ja maagaas (21,6 %) ligikaudu poole Läti energiaallikate jaotusest, ülejäänud moodustab peamiselt taastuvenergia (44,1 %). Kogu Läti maagaasi import pärines Venemaalt (suurem kui liidu keskmine sõltuvus Venemaalt imporditavast maagaasist – 44 %) ja Venemaa oli peamine allikas (20 %) Läti naftatoodete impordis (vastab üldiselt liidu keskmisele sõltuvusele Venemaalt imporditavast naftast – 26 %)¹⁹. Läti sõltuvus Venemaa gaasitarinetest on märkimisväärselt vähenenud tänu tema gaasiühendusele Leeduga, mis annab Lätile juurdepääsu Klaipeda veeldatud maagaasi terminalile. Läti on lisaks seotud Eesti ja Soomega, muutes neli riiki osaks samast maagaasi turust. Lätis asuv gaasihoidla võimaldab tasandada pakkumise ja nõudluse hooajalisi ebakõlasid ja säilitab Balti turu varustuskindluse tagamiseks reservi. Gaasiga seotud uued taristu- ja võrguinvesteeringud peaksid võimaluse korral olema tulevikukindlad, et hõlbustada nende pikaajalist kestlikkust tulevikus säästvatele kütustele kohandamise kaudu. Poliitiliseks prioriteediks peaksid jääma liidu elektrivõrguga käimasoleva sünkroniseerimise lõpuleviimine, piisava ühendusvõimsuse tagamine naaberliikmesriikidega ja ühiste taastuvenergiaprojektide jätkamine. Lisaks gaasitaristu parandamisele, mille eesmärk on kindlustada alternatiivsed tarneallikad, peab Läti Venemaa energiast sõltuvuse vähendamiseks kiirendama taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu ja suurendama energiatõhusust, eelkõige ehituse ja transpordi sektorites. Läti taaste- ja vastupidavuskava hõlmab meetmeid, mille eesmärk on hõlbustada erainvesteeringuid maismaal toodetavasse tuuleenergiasse.

¹⁹ Eurostat (2020), Venemaa impordi osakaal maagaasi ja toornafta koguimpordis. 27 ELi liikmesriigi keskmise puhul arvestatakse koguimpordi väljastpoolt 27 ELi liikmesriiki pärit impordi järgi. Läti puhul hõlmab koguimport liidusisest kaubandust. Toornafta ei hõlma rafineeritud naftatooteid.

Nende kavandatust varasem rakendamine, mille valitsus hiljuti välja kuulutas, võib aidata kiirendada investeeringuid maismaal toodetavasse tuuleenergiasse. Kuid taastuvate energiaallikate osakaalu suurendamine nõuaks, et Läti uuriks ka avamere tuuleenergiaga seotud võimalusi. Tugevdada võiks energiatõhususe meetmeid, sealhulgas põhjalikku renoveerimist, eelkõige hoonetes, transpordis ja tööstuses. Energiaallikate jaotuse mitmekesistamiseks kaalub Läti koostöös naaberliikmesriikidega tuumaenergiasse investeerimist. Selleks, et Läti oleks kooskõlas paketi „Eesmärk 55“ eesmärkidega, tuleb veelgi ambitsioonikamalt vähendada kasvuhoonegaaside heidet ning suurendada taastuvenergia tootmist ja energiatõhusust.

- (27) Kuigi kliimaneutraalsusele ülemineku ja fossiilkütustest loobumise kiirendamine tekitab mitmes sektoris märkimisväärseid ümberkorralduskulusid, saab Läti ühtekuuluvuspoliitika raames kasutada õiglase ülemineku mehhanismi, et leevendada ülemineku sotsiaalmajanduslikku mõju kõige enam mõjutatud piirkondades. Lisaks saab Läti kasutada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/1057²⁰ loodud Euroopa Sotsiaalfond+, et parandada tööhõivevõimalusi ja tugevdada sotsiaalset ühtekuuluvust.
- (28) Võttes arvesse komisjoni hinnangut, on nõukogu 2022. aasta stabiilsusprogrammi läbi vaadanud ja tema arvamus²¹ kajastub eelkõige soovitusel 1.
- (29) Arvestades euroala liikmesriikide majanduse tihedat seotust ning nende ühist panust majandus- ja rahaliidu toimimisse, soovitas nõukogu euroala liikmesriikidel võtta meetmeid, sealhulgas oma taaste- ja vastupidavuskavade kaudu, et rakendada 2022. aasta soovitusel euroala kohta sätestatud soovitusi. Läti puhul kajastub see eelkõige soovitustes 1, 2 ja 3,

²⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1057, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013 (ELT L 231, 30.6.2021, lk 21).

²¹ Vastavalt määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 5 lõikele 2.

SOOVITAB Lätil võtta 2022. ja 2023. aastal järgmisi meetmeid.

1. Tagada 2023. aastal, et riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv oleks kooskõlas üldiselt neutraalse eelarvepoliitikaga, võttes arvesse jätkuvat ajutist ja suunatud toetust kodumajapidamistele ja ettevõtetele, mis on energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamad, ja Ukrainast põgenevatele inimestele. Olla valmis kohandama jooksvaid kulusi vastavalt muutuvale olukorrale. Suurendada avaliku sektori investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiapõlvkonnale, võttes arvesse algatust „REPowerEU“, sealhulgas kasutades taaste- ja vastupidavusrahastut ning muid liidu vahendeid. Järgida eelarvepoliitikat, mille eesmärk on saavutada usaldusväärne keskpika perioodi eelarvepositsioon. Laiendada maksustamist, sealhulgas vara ja kapitali puhul, ning tugevdada tervishoiu ja sotsiaalkaitse asjakohasust, et vähendada ebavõrdsust.
2. Jätkata oma taaste- ja vastupidavuskava rakendamist kooskõlas nõukogu 13. juuli 2021. aasta rakendusotsuses esitatud eesmärkide ja sihtidega. Esitada 2021.–2027. aasta ühtekuuluvuspoliitika programmidokumendid, et viia lõpule läbirääkimised komisjoniga ja seejärel alustada nende dokumentide rakendamist.
3. Parandada väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate juurdepääsu rahastamisele avaliku sektori laenude andmise ja tagatisskeemide kaudu, mille eesmärk on edendada strateegiliselt olulisi investeeringuid, eelkõige rohepöoret ja piirkondlikku arengut.
4. Vähendada üldist sõltuvust fossiilkütustest ja mitmekesistada fossiilkütuste importi, kiirendades taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, tagades piisava ühendusvõimsuse, mitmekesistades energiatarneid ja tarneteid ning vähendades üldist energiatarbimist kaugleulatuvate energiatõhususe meetmete kaudu.

Brüssel,

Nõukogu nimel

eesistuja